

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “ความคาดหวังของพระสงฆ์ ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาระดับความคาดหวังของพระสงฆ์ ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังของพระสงฆ์ ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคาดหวังของพระสงฆ์ ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ทั่วไปในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๓๐๒ รูป ซึ่งผู้ศึกษาทำการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าทีเอฟ (f – test) โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามตามสาระสำคัญของแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติแจกแจงความถี่ โดยผู้วิจัยได้จัดกลุ่มข้อมูลตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ (Data Grouping) จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ผลการวิจัยสามารถนำมาสรุป อภิปรายผลและมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “ความคาดหวังของพระสงฆ์ ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี” สามารถสรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ อายุ ๔๑ ปีขึ้นไป มีจำนวน ๑๑๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๑ มีพรรษาระหว่าง ๑ – ๕ พรรษา มีจำนวน ๑๔๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๐ มีความรู้ชั้นกรรมฐานเอก มีจำนวน ๑๓๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๐ ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม มีจำนวน ๒๓๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๘ มีความรู้สายสามัญ มัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวน ๗๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๒ ไม่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ มีจำนวน ๒๒๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๕

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคาดหวังของพระสงฆ์ ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคาดหวังของพระสงฆ์ ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้ง ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการพัฒนาจิตใจ ๒) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๓) ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ๔) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ๕) ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

๑) ด้านการพัฒนาจิตใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๖) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความคาดหวังของพระสงฆ์ ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการพัฒนาจิตใจ สูงสุดในข้อ เจ้าอาวาสมีการเทศนาสั่งสอนให้ประชาชนเข้าใจ หลักธรรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินวิถีชีวิตในปัจจุบันได้ รองลงมา คือ เจ้าอาวาสมีการจัดกิจกรรมให้ประชาชนรักษาศีลอุโบสถทุกวันพระทั้งในช่วงเช้าพรรษาและนอกพรรษาเป็นประจำ และข้อที่น้อยที่สุด คือ เจ้าอาวาสมีการจัดกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน พร้อมอบรมความรู้ด้านศีล สมาธิ ปัญญาให้กับเด็กเยาวชน

๒) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความคาดหวังของพระสงฆ์ ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการศึกษาสงเคราะห์ สูงสุดในข้อ เจ้าอาวาสมีการจัดการศึกษาสงเคราะห์เน้น การปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กเยาวชนและประชาชน รองลงมา คือ เจ้าอาวาสมีการ ให้การสนับสนุนพระสงฆ์ในการสอนศีลธรรม/จริยธรรมในโรงเรียน/สถานศึกษาแก่เด็ก นักเรียน และประชาชน และข้อที่น้อยที่สุด คือ เจ้าอาวาสมีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งโรงเรียน พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ขึ้นในวัดเพื่อปลูกฝังคุณธรรม/จริยธรรมแก่ เด็กเยาวชน

๓) ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๕) และเมื่อพิจารณาในแต่ละรายข้อ พบว่า ความคาดหวังของพระสงฆ์ ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ใน อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม สูงสุดในข้อ เจ้าอาวาสมีทักษะและความรู้ ในการเผยแผ่ธรรมให้เหมาะสมกับยุคสมัยได้ และประพัตติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน รองลงมา คือ เจ้าอาวาสมีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา/จัดให้มีพิธีแสดงตนเป็น พุทธมามกะภายในวัดและนอกวัด และข้อที่น้อยที่สุด คือ เจ้าอาวาสมีการจัดพิมพ์ทำหนังสือธรรม/ และสื่อธรรมะ ให้แก่ประชาชนและองค์กรต่างๆ ได้ศึกษาเรียนรู้ธรรมะเพื่อนำไปใช้ในวิถี ชีวิตประจำวันได้

๔) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔) และเมื่อพิจารณาในแต่ละรายข้อ พบว่า ความคาดหวังของพระสงฆ์ ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ใน อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการสาธารณสงเคราะห์ สูงสุดในข้อ เจ้าอาวาสมีการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการประกอบงานการกุศลตามประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น รองลงมา คือเจ้า อาวาสมีการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลต่างๆ และมีการ สงเคราะห์คนยากไร้ และข้อที่น้อยที่สุด คือ เจ้าอาวาสมีการรณรงค์อบรมแนะนำให้ความรู้แก่ ประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ เพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติและลดภาวะโลกร้อน

๕) ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔) และเมื่อพิจารณาในแต่ละรายข้อ พบว่า ความคาดหวังของพระสงฆ์ ต่อภาวะผู้นำของเจ้า อาวาส ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม สูงสุดในข้อ เจ้าอาวาสเป็น ผู้นำและสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางด้านการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมเพื่อสืบทอดแก่นุชนรุ่น หลัง รองลงมา คือเจ้าอาวาสมีการพัฒนาและมีความสนใจในการแสวงหาความรู้ในด้านศิลปวัฒนธรรม

อันเป็นมรดกของพระพุทธศาสนาและของชาติ และข้อที่น้อยที่สุด คือเจ้าอาวาสมีการให้คำแนะนำแก่ประชาชนเกี่ยวกับการประยุกต์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่เหมาะสมกับการปฏิบัติ

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังของพระสงฆ์ ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มีอายุ ต่างกัน มีความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคาดหวังของพระสงฆ์ ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อความคาดหวังของพระสงฆ์ ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษา ต่างกัน มีความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคาดหวังของพระสงฆ์ ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อจำแนกรายด้านก็พบว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑๖-๒๐ พรรษา และ ๒๑ พรรษาขึ้นไปแตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนพรรษา ๑-๕ พรรษา ๖-๑๐ พรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีความรู้ชั้นกรรม ต่างกัน มีความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ที่มีความรู้ชั้นกรรมต่างกัน มีความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อจำแนกรายด้านก็พบว่าพระสงฆ์ที่มีความรู้ชั้นกรรม นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนนักธรรมชั้นตรี ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีความรู้เปรียญธรรม ต่างกัน มีความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ที่มีความรู้เปรียญธรรมต่างกัน มีความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีความรู้เปรียญธรรม ต่างกันมีความคิดเห็นต่อความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีความรู้สายสามัญ ต่างกัน มีความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ที่มีความรู้สายสามัญต่างกัน มีความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีความรู้สายสามัญต่างกันมีความ

คิดเห็นต่อความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๖ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ต่างกัน มีความคาดหวังของพระสงฆ์ ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ต่างกัน มีความคาดหวังของพระสงฆ์ ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อจำแนกรายด้านก็พบว่าพระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ เจ้าคณะตำบล และไม่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส ไม่แตกต่างกัน

๕.๑.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี สรุปได้ดังนี้

พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นถึงปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พอสรุปได้ดังนี้

๑) ปัญหา อุปสรรค

ปัญหาและอุปสรรคต่อความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้ง ๕ ด้าน โดยจำแนกรายด้านดังนี้

(๑) ด้านการพัฒนาจิตใจ พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับ ขาดแผนงานที่เป็นระบบที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ต่างคนต่างทำไร้ทิศทางในการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรม อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๓๒ รูป รองลงมา คือ เน้นพิธีการมากเกินไป ไม่ปรับประยุกต์ใช้ให้เข้ากับภาวะการณ์ในยุคปัจจุบัน อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๑ รูป และขาดความร่วมมือกับประชาชนในบางกลุ่มบางพวก ทำให้ขาดความสัมพันธ์ อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๑๒ รูป

(๒) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับ การจัดการศึกษา ของพระภิกษุสามเณร คฤหัสถ์และเด็กเยาวชน ยังไม่สมบูรณ์แบบเกือบทุกด้าน และที่สำคัญขาดการใส่ใจจากพระสังฆาธิการ อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๔๕ รูป รองลงมา คือ ขาดหลักสูตรการศึกษาอบรมเฉพาะสำหรับพระภิกษุ/สามเณร ที่บรรพชาอุปบทในระยะเวลาอันจำกัด อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๘ รูป และขาดการสนับสนุนพระสงฆ์ให้มีบทบาทในการสอนศีลธรรม/จริยธรรมในโรงเรียน/สถานศึกษา แก่เด็กนักเรียนและประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๙ รูป

(๓) ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับ ขาดการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติธรรมภายในวัดเพื่อเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๓๙ รูป รองลงมา คือ การจัดกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาภายนอกหรือเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกน้อยมาก อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๖ รูป และขาดการส่งเสริมสนับสนุน/อบรมพัฒนาพระวิทยากรให้เป็นบุคลากรที่มีความรู้และมีประสิทธิภาพ อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๑๗ รูป

(๔) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับ ความสนใจและมีบทบาทน้อยมากการในความเป็นผู้นำในการสร้างสาธารณประโยชน์ให้แก่ประชาชนและชุมชนตลอดจนองค์กรต่าง ๆ อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๔๓ รูป รองลงมา คือ ขาดความรู้ทักษะ และให้การสนับสนุน

ประชาชนเกี่ยวกับการประกอบสัมมาอาชีพที่เหมาะสมแก่ประชาชน โดยยึดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๑๘ รูป และขาดการให้ความรู้และไม่สนใจในการรณรงค์อบรมแนะนำให้ความรู้แก่ประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ เพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติ อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๘ รูป

(๕) ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับการซ่อมแซมสิ่งก่อสร้างศาสนสมบัติของวัดและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ควรมุ่งการใช้งานเป็นหลักและควรสร้างให้เหมาะสม อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๒๙ รูป รองลงมา คือ ขาดการจัดการทางด้านการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมเพื่อสืบทอดแก่นุชนรุ่นหลังอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ไม่เป็นระบบและไร้ทิศทาง อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๑๕ รูป และขาดความรู้ความเข้าใจตลอดจนการคำแนะนำแก่ประชาชนเกี่ยวกับการประยุกต์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่เหมาะสม อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๗ รูป

๒) ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี ทั้ง ๕ ด้าน โดยจำแนกรายด้านดังนี้

(๑) ด้านการพัฒนาจิตใจ พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ต้องมีการวางแผนงานร่วมกัน และทำงานเป็นระบบที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๓๒ รูป รองลงมา คือ ควรปรับปรุงยุคตักกิจกรรมการพัฒนาจิตใจให้เหมาะสม เน้นการพัฒนาจิตใจที่เป็นประโยชน์ อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๑ รูป และเร่งสร้างเสริมบุคลากรที่มีความชำนาญการในด้านการพัฒนาจิตใจเพื่อออกไปปฏิบัติงานทั้งในเชิงรับและเชิงรุก อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๑๒ รูป

(๒) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ควรส่งเสริมด้านการศึกษาในทุกด้าน ทั้งในส่วนของพระภิกษุสามเณรและของคฤหัสถ์ ตลอดจนเด็กและเยาวชน อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๔๕ รูป รองลงมา คือ ควรจัดทำหลักสูตรเฉพาะที่ใช้ในศึกษาอบรมในช่วงระยะเวลาอันสั้น เพื่อเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณร ตลอดจนประชาชนที่มีเวลาบรรพชาอุปสมบท อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๘ รูป และควรให้การสนับสนุนพระสงฆ์ให้มีบทบาทในการสอนศีลธรรม/จริยธรรมในโรงเรียน/สถานศึกษาแก่เด็กนักเรียนและประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๙ รูป

(๓) ด้านการเผยแผ่ศาสนา พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ควรให้การส่งเสริมสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติธรรมภายในวัดเพื่อเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๓๙ รูป รองลงมา คือ ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาภายนอกโดยเน้นการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๖ รูป และควรส่งเสริมสนับสนุน/อบรมพัฒนา พระวิทยากรให้เป็นบุคลากรที่มีความรู้และมีประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๑๗ รูป

(๔) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ควรให้ความสนใจและเพิ่มบทบาทในความเป็นผู้นำในการสร้างสาธารณประโยชน์ให้แก่ประชาชนและชุมชนตลอดจนองค์กรต่างๆ อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๔๓ รูป รองลงมา คือ ควรให้การสนับสนุนประชาชนเกี่ยวกับการประกอบสัมมาอาชีพที่เหมาะสมแก่ประชาชน โดยยึดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อยู่ในลำดับที่ ๒ มี

จำนวน ๑๘ รูป และควรให้ความรู้และให้ความสนใจในการรณรงค์อบรมแนะนำให้ความรู้แก่ประชาชน ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ เพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติ อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๘ คน

(๕) ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ควรมีการก่อสร้าง และการซ่อมแซมสิ่งก่อสร้างศาสนสมบัติของวัดและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ควรมุ่งการใช้งานเป็นหลัก อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๒๙ รูป รองลงมา คือ ควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางด้านการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมเพื่อสืบทอดแก่นุชนรุ่นหลังอย่างเป็นระบบและยั่งยืน อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๑๕ รูป และควรสร้างภาวะผู้นำและความรู้ให้การคำแนะนำแก่ประชาชนเกี่ยวกับการประยุกต์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่เหมาะสม อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๗ รูป

๕.๑.๕ สรุปแนวทางในการพัฒนาความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

ความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี คือ พระสงฆ์ชาธิการมีความตั้งใจทำกันและการพัฒนารูปแบบมากกว่าสมัยก่อนมากยิ่งขึ้น ปัจจุบันนี้พระภิกษุรุ่นใหม่ ๆ ท่านมีความรู้ทั้งทางโลกทางธรรมกันมาก และมีความรู้ความเข้าใจในการอบรมพัฒนาจิตใจประชาชน โดยเฉพาะเด็กเยาวชนและนักเรียน ตลอดจนเจ้าคณะผู้ปกครองก็ให้การสนับสนุนเรื่องการพัฒนาจิตใจมาก การที่จะให้เด็ก และเยาวชนมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาตัวเองมีโอกาสด้านการศึกษา วัดจะต้องแจกทุนการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนตามสถานศึกษาต่างๆ เป็นการสงเคราะห์ชุมชนตามกำลังที่ตนมีนับว่ามีความเสียสละและมีความตั้งใจในเรื่องนี้มาก โดยเฉพาะยังวัดใดมีโรงเรียนในสังกัดของวัดตนนั้นยังต้องให้การสงเคราะห์ให้มากเพราะถือว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของวัด ถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องเผยแผ่หลักธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาต่างๆ และในช่วงเข้าพรรษานั้นพระสงฆ์จะต้องให้การเผยแผ่กันมากเป็นพิเศษให้ประชาชนที่มาวัด มารักษาศีลอยู่เป็นนิตย ที่สำคัญที่ควรให้ความสำคัญและสนใจในการเผยแผ่ศาสนธรรมไปสู่สถานศึกษานับว่าสำคัญมาก เพราะเป็นการปลูกฝังหรือปลูกต้นกล้าพันธุ์อันดีงามตั้งแต่เด็กให้กับชุมชน และการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธเจ้าจะทำให้ประชาชน และเยาวชน ได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งการให้การสงเคราะห์ภายในวัดเอง และนอกวัดอีกด้วย แต่ควรเน้นการสงเคราะห์แบบนันทนาการให้มากโดยผ่านการจัดกิจกรรมอันเป็นประโยชน์สงเคราะห์ประชาชนด้วยก็จะนับว่าเป็นการพัฒนาทางด้านนี้ได้ดียิ่งขึ้นมากยิ่งขึ้นยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ได้อย่างมั่นคง เช่นประเพณีสงกรานต์ และลอยกระทง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประเพณีการบวชนาค ความร่วมมือกันคืออยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ ประกอบกับหน่วยงานราชการต่างๆ ให้ความสนใจในเรื่องการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมกันมากกว่าเดิม เพราะเป็นจุดขายในการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอันเป็นสิ่งสำคัญที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนแก่ประชาชน

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “ความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี” ในภาพรวมทั้ง ๕ ด้าน พบว่า ความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาผลการวิจัยรายด้านสามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายได้ดังนี้

๕.๒.๑ ด้านการพัฒนาจิตใจ ผลการศึกษา พบว่า ความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านการพัฒนาจิตใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เรื่องเจ้าอาวาสมีการเทศนาสั่งสอนให้ประชาชนเข้าใจหลักธรรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินวิถีชีวิตในปัจจุบันได้ เจ้าอาวาสมีการจัดกิจกรรมให้ประชาชนรักษาศีลอุโบสถทุกวันพระทั้งในช่วงเช้าพรรษาและนอกพรรษาเป็นประจำ เจ้าอาวาสมีการจัดกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน พร้อมอบรมความรู้ด้านศีลสมาธิ ปัญญาให้กับเด็กเยาวชน เจ้าอาวาสมีการจัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรม เนื่องในวันสำคัญของชาติ เช่น วันพ่อแห่งชาติและวันแม่แห่งชาติ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นต้น เจ้าอาวาสมีการจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนเข้าวัด ศึกษา และปฏิบัติธรรมตามวิถีพุทธเพื่อเป็นคนดีของสังคม เจ้าอาวาสมีการให้คำปรึกษาทั้งปัญหาทางด้านจิตใจ และปัญหาการดำเนินวิถีชีวิตให้แก่ประชาชนทั่วไป เพื่อบรรเทาทุกข์แก่ประชาชน เจ้าอาวาสจัดให้มีการเทศนาอบรมแก่ประชาชนในด้านการพัฒนาจิตใจ ตามแนวทางพระพุทธศาสนาในด้านสมณะและวิปัสสนากัมมัฏฐาน ซึ่งสอดคล้องกับ **พระครูประสิทธิ์วิธการ (ณรงค์ ธมฺมสุนทร)** ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน: กรณีศึกษาอำเภอลอง จังหวัดแพร่" ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนในการพัฒนาชุมชนและปลูกฝังความมีคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนแล้ว พระสงฆ์ยังต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กเห็นด้วย ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าในบทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนาและการอบรมสั่งสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ซึมซับภาพลักษณ์แห่งความดี ความเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อส่งเสริมการให้การศึกษา ด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชนเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน ในความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง ๓ ด้าน พบว่า ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ย สูงสุด และด้านการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการให้ความรู้ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความคาดหวังให้พระสงฆ์ให้ความรู้ในทางธรรม และด้านการฝึกอบรมข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือพระสงฆ์มีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดฝึกอบรมเฉพาะด้านแก่เยาวชนในพื้นที่ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือพระสงฆ์ให้การสนับสนุนพื้นที่บริเวณวัด แก่เยาวชนเพื่อจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือพระสงฆ์ประสานงานด้านบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือเยาวชนในพื้นที่ ด้านปัญหาอุปสรรคที่พบ คือ พระสงฆ์บางรูปไม่มีเวลาค้นคว้าข้อมูลเพื่อนำมาให้ความรู้แก่เยาวชน บางรูปไม่มีทักษะในการใช้สื่อสมัยใหม่ เพื่อหาข้อมูล บางรูปขาดแรงจูงใจในการดำเนินกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาวชนเนื่องจากไม่มีความรู้ความเข้าใจในปัญหาเยาวชน และวัดยังขาดความพร้อมด้านสื่อและอุปกรณ์ในการจัดอบรม^๑

^๑พระครูประสิทธิ์วิธการ (ณรงค์ ธมฺมสุนทร), “การศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน: กรณีศึกษาอำเภอลอง จังหวัดแพร่”, **วิทยานิพนธ์**

๕.๒.๒ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ผลการศึกษา พบว่า ความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เรื่องเจ้าอาวาสมีการจัดการศึกษาสงเคราะห์เน้นการปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมแก่เด็กเยาวชนและประชาชน เจ้าอาวาสมีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ขึ้นในวัดเพื่อปลูกฝังคุณธรรม/จริยธรรมแก่เด็กเยาวชน เจ้าอาวาสมีการจัดสร้างอาคารเรียน/ห้องสมุด/จัดหาอุปกรณ์การศึกษา/อุปกรณ์กีฬา ให้แก่โรงเรียนเพื่อให้สาธารณชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน เจ้าอาวาสมีการจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์และแจกทุนการศึกษา เพื่อให้การศึกษาสงเคราะห์แก่เด็กนักเรียนและเยาวชน เจ้าอาวาสมีการนำเด็กที่ขาดแคลนทุนทรัพย์เข้ามาอนุเคราะห์เพื่อการศึกษาเรียนต่อในโรงเรียนปริยัติธรรม และในโรงเรียนต่างๆ ของรัฐ เจ้าอาวาสมีการมอบทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนและเยาวชนที่ยากจนขาดแคลน และบริจาคทรัพย์ส่วนตัวเพื่อการศึกษาสงเคราะห์แก่เด็กทั่วไป เจ้าอาวาสมีการให้การสนับสนุนพระสงฆ์ในการสอนศีลธรรม/จริยธรรมในโรงเรียน/สถานศึกษาแก่เด็ก นักเรียน และประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับ **พระอริการณลง ปกสโร (ชมสุวรรณ์)** ได้วิจัยเรื่อง "ความคาดหวังของครูและนักเรียนต่อบทบาทพระสอนศีลธรรมในกลุ่มโรงเรียนเมืองทองสัมพันธ อำเภอมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง"

๑) ความคิดเห็นของครู ที่มีความคาดหวังต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในกลุ่มโรงเรียนเมืองทองสัมพันธ อำเภอมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านพฤติกรรมของครูพระสอนศีลธรรม ด้านเนื้อหาสาระในการถ่ายทอด และด้านการใช้สื่อประกอบการสอน ครบทั้ง ๓ ด้าน

๒) ความคิดเห็นของนักเรียน ที่มีต่อบทบาทพระสอนศีลธรรมในกลุ่มโรงเรียนเมืองทองสัมพันธ อำเภอมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง โดยภาพรวมของ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านพฤติกรรมของครูพระสอนศีลธรรม ด้านเนื้อหาสาระในการถ่ายทอด และด้านการใช้สื่อประกอบการสอน อยู่ในระดับมาก^๒

๕.๒.๓ ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ผลการศึกษา พบว่า ความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เรื่องเจ้าอาวาสมีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติธรรมภายในวัดเพื่อเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน เจ้าอาวาสมีการจัดพิมพ์ทำหนังสือธรรม/และสื่อธรรมะ ให้แก่ประชาชนและองค์กรต่างๆ ได้ศึกษาเรียนรู้ธรรมะเพื่อนำไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้ เจ้าอาวาสมีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา/จัดให้มี

พุทธศาสนธรรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๒พระอริการณลง ปกสโร (ชมสุวรรณ์), “ความคาดหวังของครูและนักเรียนต่อบทบาทพระสอนศีลธรรมในกลุ่มโรงเรียนเมืองทองสัมพันธ อำเภอมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนธรรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะภายในวัดและนอกวัด เจ้าอาวาสมีการส่งเสริมสนับสนุน/อบรมพัฒนา พระวิทยากรให้เป็นบุคลากรที่มีความรู้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ประชาชน เจ้าอาวาสมีการจัด วัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศีล สมาธิ ปัญญา สอนให้ประชาชนได้เข้ามาเรียนรู้ในวัด เพื่อรู้จักหน้าที่ตนเองและรู้จักผิดชอบชั่วดี เจ้าอาวาสมีทักษะและความรู้ในการเผยแผ่ธรรมให้เหมาะสมกับยุคสมัย ได้ และประพุดิตตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับ **พระมหารุ่งโรจน์ ธมมภูมธนี** ได้ ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ผู้นำในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, จากการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำ เป็นคุณลักษณะที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้นำและผู้บริหารทุกระดับ และเป็นกลไกให้การ บริหารงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ และความหมายของภาวะผู้นำ ยังมีมากมายแล้วแต่จะมีผู้นิยาม ตามทัศนะของพระพุทธศาสนาการที่จะเป็นผู้นำที่ดีมีความสามารถ ก็ต้องสร้างภาวะผู้นำให้แก่ตนเอง โดยเริ่มพัฒนาที่จิตใจของตน และยึดหลักธรรมในการบริหารงาน ส่วนหลักธรรมสำหรับผู้นำใน พระไตรปิฎก ได้แก่ หลักราชสังคหวัตถุ หลักจักรวรรดิวัตร หลักสาราณียธรรม หลักทศพิธราชธรรม หลักกคตธรรม หลักพรหมวิหารธรรม หลักสาราณียธรรม หลักอธิปไตย และหลักสัพปุริสธรรม นอกจากนี้ผู้นำต้องรู้จักใช้หลักธรรมในการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง ในผลการศึกษาพบว่า ผู้นำที่มีปัญหาในการบริหารงานกับผู้ร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชาส่วนหนึ่งอันสืบเนื่องจากการขาด ภาวะผู้นำที่ประกอบด้วยหลักธรรมดังกล่าวเป็นประการสำคัญ^๓

๕.๒.๔ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ผลการศึกษา พบว่า ความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อ ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากความคาดหวังของ พระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เรื่องเจ้าอาวาสมีการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการใช้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลต่างๆ และมีการสงเคราะห์คนยากไร้ เจ้าอาวาสมีการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการประกอบงานการกุศลตามประเพณีวัฒนธรรม ท้องถิ่น เจ้าอาวาสเป็นผู้นำในการสร้างสาธารณประโยชน์ให้แก่ประชาชนและชุมชนตลอดจนองค์กร ต่างๆ เจ้าอาวาสมีการแนะนำประชาชนเกี่ยวกับการประกอบสัมมาอาชีพที่เหมาะสมแก่ประชาชน โดยยึดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เจ้าอาวาสมีการรณรงค์ให้ความรู้แนะนำทางราชการและ ประชาชนและจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันยาเสพติดแก่เด็กเยาวชนและชาวบ้านในชุมชน เจ้าอาวาสมีการ รณรงค์อบรมแนะนำและให้ความรู้แก่ประชาชนและเด็กเยาวชน ในด้านการป้องกันอบายมุขต่างๆ เจ้าอาวาสมีการรณรงค์อบรมแนะนำให้ความรู้แก่ประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ เพื่อ อนุรักษ์ธรรมชาติและลดภาวะโลกร้อน ซึ่งสอดคล้องกับ **มนตรี พิรพลพิพัฒน์** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “จริยธรรมกับภาวะผู้นำ : ศึกษาทัศนะนักวิชาการรัฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยที่มีต่อผู้นำ ทางการเมือง”, จากผลการวิจัยพบว่า ในองค์กรหนึ่งๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของภาครัฐหรือเอกชน บุคคลสำคัญที่จะทำให้กลไกในระบบการบริหารงานขององค์กรใดๆ ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ตั้งตาม ก็คือ “ผู้นำ” ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายการบริหาร การจัดการ รวมถึงการ ริเริ่ม การวางแผน การบริการ กำกับ การ และดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้สัมฤทธิ์ผล

^๓ พระมหารุ่งโรจน์ ธมมภูมธนี, “การศึกษาวิเคราะห์หลักภาวะผู้นำในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

ตามเป้าหมายขององค์กรผู้นำจึงเป็นผู้มีอิทธิพลที่สามารถส่งผลกระทบต่อความเป็นไปขององค์กรในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านที่เกี่ยวกับการบริหาร และการบุคคล ดังนั้นในทุกองค์กรจึงจำเป็นต้องมีผู้นำในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ที่เป็นยุคโลกไร้พรมแดนนี้ในแง่ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีต่างๆ ย่อมส่งผลให้ศักยภาพในการแข่งขันขององค์กรสูงขึ้นตามลำดับ ไม่ว่าจะเป็นในระดับประเทศในสถาบันของภาครัฐหรือเอกชน ความอยู่รอดขององค์กรดังกล่าวย่อมขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจอย่างถูกต้อง รอบคอบ และทันต่อสถานการณ์ของผู้บริหาร ซึ่งก็คือผู้นำขององค์กรนั้นๆ ดังนั้นในทุกองค์กรจึงจำเป็นต้องมีผู้นำ^๔

๕.๒.๕ ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ผลการศึกษา พบว่า ความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เรื่องเจ้าอาวาสมีการสนับสนุนให้คำปรึกษาแก่ชาวบ้านเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เจ้าอาวาสมีการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อให้รู้จักคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของชุมชนและของชาติ เจ้าอาวาสเป็นผู้นำและสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางด้านการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมเพื่อสืบทอดแก่อนุชนรุ่นหลัง เจ้าอาวาสมีการส่งเสริมให้เด็กเยาวชนและประชาชนในชุมชนได้เข้าถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมและวางแผนในมรดกศิลปวัฒนธรรมของบรรพชน เจ้าอาวาสมีการให้คำแนะนำแก่ประชาชนเกี่ยวกับการประยุกต์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่เหมาะสมกับการปฏิบัติในสภาวะการณ์ปัจจุบัน เจ้าอาวาสมีการให้ใช้สถานที่ของวัดเป็นศูนย์กลางการอนุรักษ์ และจัดนิทรรศการที่เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมและศิลปวัฒนธรรม เจ้าอาวาสมีการพัฒนาและมีความสนใจในการแสวงหาความรู้ในด้านศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกของพระพุทธศาสนาและของชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหานพพล กนต์สีโล (สายสินธุ์) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัย พบว่า ๑. ความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรสงคราม ทั้ง ๕ ด้าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด พบว่า ด้านการพัฒนาจิตใจ ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ตามลำดับ

๒. ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามสถานสภาพส่วนบุคคลโดยรวม ประชาชนที่มีอายุที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรสงครามแตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรสงคราม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

^๔มนตรี พิรพลพิพัฒน์, “จริยธรรมกับภาวะผู้นำ : ศึกษาทัศนคติของนักวิชาการรัฐศาสตร์ในมหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยที่มีต่อผู้นำทางการเมือง”, วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๐).

๓. ปัญหาส่วนใหญ่ของพระสังฆาธิการในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนของ พระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรสงคราม คือพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรสงครามส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง และทำแบบเชิงรับอยู่กับที่อยู่กับวัดเสียเป็นส่วนใหญ่ไม่ขยายขอบเขตการทำงานลงสู่เขตชุมชนทำให้ขาดการรับรู้ข้อมูล และปัญหาที่จริง ตลอดจนความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชุมชนที่อยู่โดยบริเวณรอบวัดของตน ทำให้การพัฒนาไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรสงครามนั้น ยังขาดนโยบาย และการวางแผนและมีทิศทางเป้าหมายที่ชัดเจน และขาดการทำงานเป็นระบบมีเครือข่ายเดียวกันเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ทำแบบต่างคนต่างทำ และที่สำคัญคือขาดบุคลากรที่มีคุณภาพที่จะมาสนองงานด้านการพัฒนาแต่ละด้านอีกมาก จึงทำให้เกิดปัญหาที่เกิดขึ้นกับชาวบ้านทั้ง ๕ ด้าน อันได้แก่ ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแพร่ศาสนาธรรม ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ และด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ซึ่งยังคงมีปรากฏให้เห็นในชุมชนและสังคม ตลอดจนในส่วนของวัดอีกด้วยอย่างยากที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และแก้ไขอย่างเสียสละและจริงจังจากคณะสงฆ์^๕

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ควรทำหน้าที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ไปยังกระทรวง ทบวงกรมต่างๆ ให้เห็นความสำคัญและสนับสนุนผลักดัน ส่งเสริม ให้ตระหนักและเล็งถึงผลของการนำทฤษฎีภาวะผู้นำแบบปัญญาญาณ (Transcendental leadership) มาใช้เพราะเป็นทฤษฎีที่ช่วยสร้างภาวะผู้นำแบบแท้จริง

๒) ควรปลูกฝังไปยังครูบาอาจารย์ ที่ทำหน้าที่สอน หรือเป็นนักบริหารในสถาบันที่เกี่ยวข้องโดยเสริมสร้างภาวะผู้นำให้แสดงออก ซึ่งจะมีส่วนถ่ายทอดต่อไปยังลูกศิษย์ ทำให้ได้รับแบบอย่างที่ดีและเติบโตเป็นผู้นำที่ดีในอนาคต

๓) กำหนดนโยบายและแผนงาน ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา เพื่อปลูกฝังคนไทยให้ใกล้ชิดกับศาสนาธรรมและสามารถนำเอาหลักธรรมปรับใช้ในวิถีชีวิตตนได้

๔) ควรมีการจัดโครงการและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม และมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยดึงเยาวชนเข้ามามีส่วนรวมในกิจกรรมของวัด

๕) ควรรวมพลังของ ๓ เสาหลักในชุมชน ซึ่งก็คือ บ-บ้าน ว-วัด และ ร-โรงเรียน มาผนึกกำลังจับมือร่วมกันพัฒนาและแก้ปัญหาชุมชน

^๕ พระมหานพพล กนตสีโล (สายสินธุ์), “ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรสงคราม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) ผู้นำคณะสงฆ์ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิตใจประชาชนให้มาก เพราะในปัจจุบันนี้ภาวะสถานการณ์ของคนในสังคมมีปัญหาหรือมีความทุกข์ร้อนทางด้านจิตใจกันมาก มีความต้องการผู้ที่มาช่วยเหลือและสงเคราะห์ด้านการพัฒนาจิตใจมาก ควรมีการกระจายการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาจิตใจให้ประชาชนโดยผ่านกระบวนการหรือการจัดกิจกรรมต่างๆ ควรให้พระสงฆ์และสามเณรผู้มีความรู้ความสามารถช่วยกันทำหน้าที่สงเคราะห์ด้านจิตใจให้แก่ประชาชน และที่สำคัญและจำเป็นมากที่สุดคือบุคลากรที่มีคุณภาพ

๒) ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาทางธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ให้มีความรู้ในทางธรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชน และประชาชนทั่วไป ได้แก่ การสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โครงการบรรพชาสามเณร การมอบทุนการศึกษา สงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนที่ยากจน ให้ได้รับโอกาสทางการศึกษา รวมถึงการถวายทุนเพื่อการศึกษาแด่พระภิกษุสามเณร

๓) ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ควรจัดตั้งศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา สนับสนุนให้มีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และจัดอบรมถวายความรู้ให้แก่พระนักเผยแผ่ เพื่อให้มีความรู้และวิธีในการเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพ และเป็นการเปิดโอกาสให้แก่พระภิกษุสามเณรได้แสดงความสามารถของตน เพื่อที่จะได้ทำงานเผยแผ่เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔) ผู้นำคณะสงฆ์ในระดับต่างๆ ควรมีการกำหนดนโยบายการส่งเสริมสาธารณประโยชน์ เพื่อสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและประชาชนเช่น การตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือระหว่างวัดกับวัด บริจาคให้แก่มูลนิธิต่างๆ ที่ช่วยเหลือด้านสังคมสงเคราะห์ ผู้นำคณะสงฆ์ควรเป็นผู้นำในการเสียสละ โดยการบริจาคหรือชักชวนให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ได้รับความเดือดร้อนโดยไม่ต้องถูกร้องขอ

๕) ผู้นำคณะสงฆ์ควรให้การส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมทั้งในส่วนที่มีอยู่ประจำวัดก็ดี ในส่วนประเพณีวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นให้คงอยู่คู่กับชุมชนโดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมอันเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตแบบชาวพุทธ ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงในสังคมเนื่องจากวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนซึ่งเป็นศูนย์รวมทางด้านศิลปวัฒนธรรมตลอดประเพณีอันดีงามของคนในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นบ่อเกิดให้มีความสามัคคีกันของประชาชนในสังคมไทยกับพระพุทธศาสนา

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

๑) ควรศึกษาความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัดในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

๒) ควรศึกษาความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสวัด ในระดับจังหวัด โดยการประยุกต์ตามหลักธรรมาภิบาลหรือหลักธรรมอื่นๆในพระพุทธศาสนา

๓) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้ทราบรายละเอียด ด้วยการสัมภาษณ์ (Interview) โดยแบบสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เช่น พุทธศาสนิกชน ไวยาวัจกร หน่วยราชการ เป็นต้น